

SVJETSKI DAN ŠTEDNJE 31. LISTOPAD

Značaj štednje za pojedinca,
obitelj i gospodarstvo te utjecaj pandemije
COVID-19 na štedne navike građana



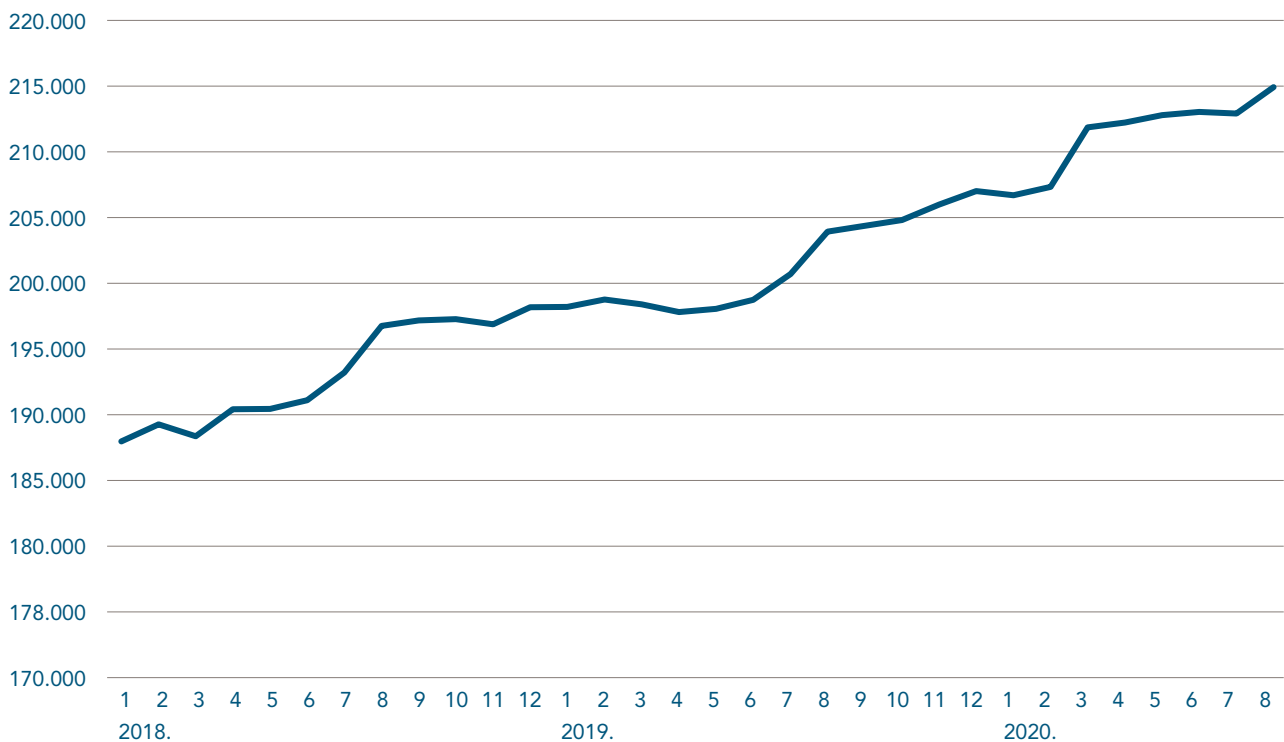
Građani Hrvatske povećali štednju za 11 milijardi kuna

Novo tehnologije ubrzano mijenjaju načine štednje

Hrvati su i u 2020. nastavili povećavati štednju, unatoč krizi koju je donijela pandemija koronavirusa. Podaci HNB-a pokazuju da su depoziti kućanstava kod kreditnih institucija u kolovozu 2020. dosegli iznos od 214,9 milijardi kuna, što je porast od 5,4 posto u odnosu na isti mjesec prošle godine.

**DEPOZITI
KUĆANSTAVA
KOD KREDITNIH
INSTITUCIJA**

u mil. HRK



Izvor: HNB, Obrada: HGK

„Ako gledamo raspodjelu štednje na regionalnoj razini, vidimo da je ona, uz Grad Zagreb, koncentrirana u primorskim županijama. Tako su stanovnici sedam primorskih županija krajem kolovoza 2020. godine imali kod kreditnih institucija deponirano 89,1 milijardi kuna odnosno 41,5 posto vrijednosti depozita svih hrvatskih kućanstava, a stanovnici kontinentalnih županija 125,8 milijardi kuna“, istaknuo je **potpredsjednik Hrvatske gospodarske komore za trgovinu i financijske institucije Josip Zaher**.



**DEPOZITI
KUĆANSTAVA
KOD KREDITNIH
INSTITUCIJA PO
ŽUPANIJAMA**

na kraju razdoblja, u
milijunima kuna

Županija	Vrijednost depozita u mil. HRK		Promjena u %	Udio u RH, u %
	08.19.	08.20.	08.20./08.19.	08.20.
Grad Zagreb	56.243,5	61.288,0	9,0	28,5
Splitsko-dalmatinska županija	25.933,6	26.344,2	1,6	12,3
Primorsko-goranska županija	19.693,4	20.708,5	5,2	9,6
Istarska županija	16.113,6	16.489,5	2,3	7,7
Zagrebačka županija	13.316,9	14.355,1	7,8	6,7
Zadarska županija	9.542,3	9.789,5	2,6	4,6
Dubrovačko-neretvanska županija	8.583,2	8.603,5	0,2	4,0
Osječko-baranjska županija	8.588,0	8.549,2	-0,5	4,0
Varaždinska županija	5.374,1	5.744,6	6,9	2,7
Šibensko-kninska županija	5.168,9	5.219,7	1,0	2,4
Karlovačka županija	4.694,1	4.936,9	5,2	2,3
Međimurska županija	4.448,5	4.914,7	10,5	2,3
Brodsko-posavska županija	3.814,9	4.082,6	7,0	1,9
Krapinsko-zagorska županija	3.630,4	3.936,5	8,4	1,8
Sisačko-moslavačka županija	3.486,8	3.751,0	7,6	1,7
Bjelovarsko-bilogorska županija	3.336,9	3.546,0	6,3	1,6
Vukovarsko-srijemska županija	3.304,7	3.539,6	7,1	1,6
Koprivničko-križevačka županija	3.109,8	3.317,3	6,7	1,5
Požeško-slavonska županija	1.949,3	2.059,6	5,7	1,0
Ličko-senjska županija	1.940,6	1.984,4	2,3	0,9
Virovitičko-podravska županija	1.692,5	1.784,7	5,4	0,8
Ukupno Kontinentalna Hrvatska	116.990,3	125.805,8	7,5	58,5
Ukupno Jadranska Hrvatska	86.975,6	89.139,2	2,5	41,5
Ukupno Hrvatska	203.965,9	214.945,0	5,4	100,0

Izvor: HNB, Obrada: HGK

Nadalje, na razini cijele Hrvatske depoziti per capita iznose 52.874 kune, što je iznad prošlogodišnjeg prosjeka od 48.626. Raspon se kreće od 78.681 kuna u Istarskoj županiji, do 23.443 kuna za Vukovarsko-srijemsku. I ovdje ljestvicu predvode županije Jadranske Hrvatske i Grad Zagreb s prosjekom štednje od preko 50.000 kuna po stanovniku. Jadran, a dijelom i Zagreb, štede na račun turizma pa je zbog ovogodišnjeg podbačaja sezone došlo do nekih promjena trendova.

**DEPOZITI
KUĆANSTAVA
PER CAPITA
KOD KREDITNIH
INSTITUCIJA**
u HRK

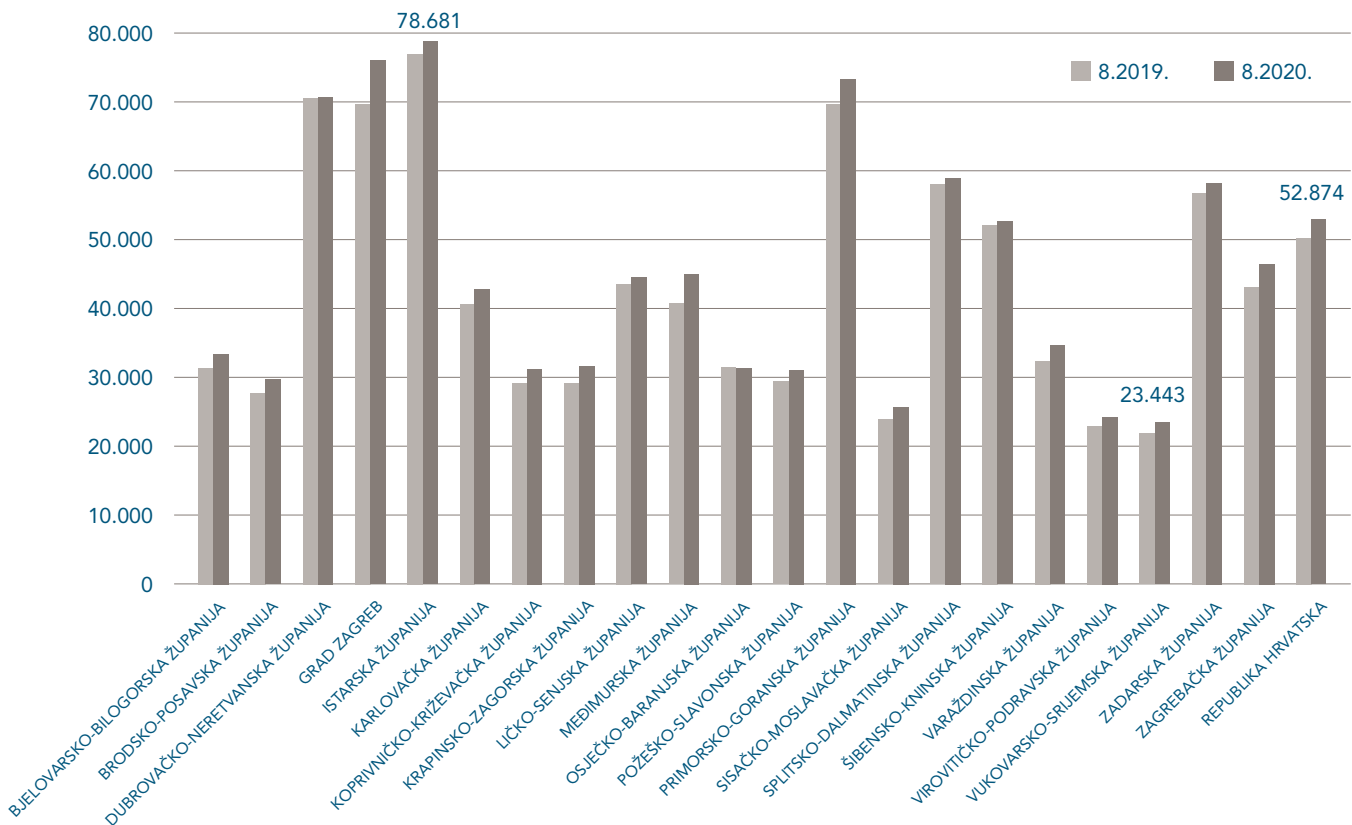
Županija	Depoziti per capita u HRK
	08.20.
Istarska županija	78.681,2
Grad Zagreb	75.921,6
Primorsko-goranska županija	73.244,8
Dubrovačko-neretvanska županija	70.626,8
Splitsko-dalmatinska županija	58.837,3
Zadarska županija	58.197,2
Šibensko-kninska županija	52.612,2
Zagrebačka županija	46.431,2
Međimurska županija	44.993,3
Ličko-senjska županija	44.467,8
Karlovačka županija	42.749,3
Varaždinska županija	34.582,9
Bjelovarsko-bilogorska županija	33.371,8
Krapinsko-zagorska županija	31.614,2
Osječko-baranjska županija	31.353,5
Koprivničko-križevačka županija	31.187,1
Požeško-slavonska županija	31.085,3
Brodsko-posavska županija	29.694,7
Sisačko-moslavačka županija	25.708,6
Virovitičko-podravska županija	24.234,8
Vukovarsko-srijemska županija	23.443,2
Ukupno RH	52.873,7

Izvor: HNB, Obrada: HGK

Tako je rast depozita na godišnjoj razini zabilježen u svim županijama osim u Osječko-baranjskoj, ali je kontinentalna Hrvatska rasla za 7,5 posto, dok je Jadran rastao dosta skromnije, tek za 2,5 posto. To pokazuje da je lošija turistička godina utjecala na slabiju kumulaciju depozita u jadranskim županijama. Zanimljivo je i da je u primorju zabilježen manji rast depozita nego u 2019., dok kontinentalna Hrvatska bilježi višu stopu rasta od prosjeka Hrvatske, što je suprotno od prošlogodišnje situacije.

DEPOZITI KUĆANSTAVA PER CAPITA KOD KREDITNIH INSTITUCIJA

u kolovozu 2019. i
2020., u kunama



Izvor: HNB, Obrada: HGK

Glavni ekonomist HNB-a **Vedran Šošić** ističe kako to ne znači da će priobalne regije ostati bez kredita jer banke likvidnost redovito preusmjeravaju tamo gdje postoji potražnja poduprta kreditnom sposobnošću.

Kaže i kako u Hrvatskoj ne postoje procjene štednje kućanstava, odnosno dijela dohotka koji se ne potroši pa se ona uglavnom izvode iz kretanja vrijednosti financijske imovine i depozita u bankama kao najveće pojedinačne komponente te imovine. „Iz tih kretanja možemo zaključiti da su hrvatski građani u krizi povećali štednju jer prema zadnjim raspoloživim podacima u posljednjih su godinu dana u banke položili desetak milijardi kuna, odnosno gotovo 5 posto od ukupnog iznosa depozita, koji su dostigli iznos od otprilike 220 milijardi kuna“, rekao je Šošić. Smatra da su rastu depozita u ovoj godini pridonijeli „prisilna“ štednja uzrokovana nemogućnošću trošenja za vrijeme lockdowna i povlačenje dijela sredstava iz investicijskih fondova u svjetlu nestabilnosti na financijskim tržištima izazvane zdravstvenom krizom. „Tako su samo u ožujku i travnju, inače ‘sušnim’ mjesecima tijekom kojih se depoziti troše u očekivanju turističke sezone, građani u banke položili tri milijarde kuna. Rast depozita nije znatnije usporila ni slabija turistička sezone, u njezinom su vrhuncu, od lipnja do kolovoza, građani položili u banke nešto više od četiri milijarde kuna, što je ipak za dvije milijarde kuna manje od lanjskog porasta“, rekao je Šošić.



Građani su i u ovim zahtjevnim okolnostima sačuvali povjerenje u banke i u domaću valutu

Upravo je pravovremena intervencija HNB-a tijekom ožujka stabilizirala domaće tržište kapitala, smatra **Harvoje Krstulović, predsjednik Uprave, ZB Invest i predsjednik Udruženja investicijskih fondova HGK**. „Njihov potez je vratio povjerenje ulagatelja u tržište te su umanjili odnosno i prestali sa otkupljivanjem udjela iz fondova. Imovina investicijskih fondova je tijekom ožujka i travnja znatno smanjena, ali uglavnom zbog izlazaka ulagatelja, a ne toliko zbog pada vrijednosti. Danas, sedam mjeseci kasnije govorimo o povratku cijena udjela fondova na razine od početka godine. Upravo navedeni primjer ukazuje na potrebu dugoročnog razmišljanja prilikom štednje na tržištu kapitala – mjesečne uplate, bez paničnog postupanja prilikom korekcija na tržištima te kako se približava ciljani datum štednje postupno prebacivati imovinu u niže rizične tj. manje volatilne fondove, to je recept za uspjeh“, kazao je Krstulović, uz napomenu kako je izuzetno pozitivan podatak da je gotovo 95 posto građana zadržalo udjele koje su kupili u investicijskim fondovima i tijekom najvećeg pada.

Inače, više od 230 tisuća građana sudjeluje u štednji i ulaganjima u investicijske fondove u RH, a taj se broj povećava iz godine u godinu. „Dodatno primjećujemo po ponašanju ulagatelja i to da sve pravilnije koriste investicijski fond za maksimiziranje povrata u relaciji s rizikom. Naime, građani ulažu u više fondova i time postižu dodatnu diverzifikaciju“, pojašnjava Krstulović.

Nikola Kesler, pomoćnik izvršnog direktora PBZ-a za Affluent klijente, naglašava da povećavanje štednje građana unatoč kriznim okolnostima sugerira da veliki dio njih odgovorno i promišljeno upravlja osobnim financijama te da imaju povjerenja u bankarski sustav. „Za usporedbu s Hrvatskom, prema Eurostatu, epidemija korone podigla je i štednju stanovništva u eurozoni na povijesne razine pa je tako u prvom ovogodišnjem tromjesečju stopa štednje bila 16,9 posto u usporedbi s 12,7 posto u istom razdoblju prošle godine“, kazao je Kesler.

U strukturi štednje prema vrstama depozita vidljiv je nastavak trenda smanjenja udjela oročenih depozita uz porast udjela štednih depozita i depozitnog novca. „To je posljedica niskih kamatnih stopa na oročenu štednju i posljedično povećanja sklonosti građana prema likvidnijim oblicima depozita“, pojašnjava Zaher, uz napomenu da prema posljednjim podacima za kolovoz 2020., udio oročenih depozita iznosi 40,1 posto (-5 postotnih bodova u odnosu na kraj 2019.), dok je udio štednih depozita dosegao 32,6 posto (+3,1 postotni bod), a depozitnog novca 27,3 posto (+2 postotna boda). Kod oročenih depozita prevladavaju devizni depoziti koji čine 78,3 posto ukupnog iznosa pri čemu su kunski zadržali udio od 21,7 posto koji su imali i krajem 2019.

Kesler kaže i kako hrvatski građani tradicionalno štede u bankama. Uz povjerenje u stabilan bankarski sustav i nacionalnu monetarnu politiku u proteklom razdoblju, motivacijski faktor sigurno je i uključenost štednje građana u sustav osiguranja depozita.

Kesler potvrđuje i kako nove tehnologije i digitalno bankarstvo mijenjaju rad s klijentima i to na bolje. „Sve je više onih koji su štednju ugovorili upravo on-line putem. Od ukupnog broja oročenih depozita, takvih je oko 20%. Mladi klijenti, ali i oni starijih generacija, sve više cijene dostupnost, brzinu i inovaciju. Mlađu populaciju na štednju potiču i moderni štedni proizvodi koji im omogućuju da svakodnevne, male iznose, uplaćuju i na oročenu štednju. Osim toga, sve su popularniji i proizvodi koji kombiniraju klasičnu oročenu štednju s životnim osiguranjima, investicijskim fondovima ili unit-linked proizvodima“, rekao je Kesler.



U EU je investicijski fond jedan od glavnih instrumenata dugoročne štednje građana. Od 40% do čak 80% odraslih zaposlenih građana štede u investicijskim fondovima za mirovinu



SIGURNA ŠTEDNJA U BANCIMA

Štedite li u banci, vaš je novac osiguran jer za štedne uloge do 100.000 eura jamči država, (Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka) neovisno o broju vaših bankovnih računa, visini sredstava po njima te valuti i mjestu gdje se oni vode.

Da nove tehnologije mijenjaju način rada smatra i **direktor Službe za osobna osiguranja u Croatia osiguranju Ivan Grgić**. „Upravo je pandemija dodatno naglasila trend prebacivanja potrošača na digitalne kanale prodaje koji u Croatia osiguranju bilježe povećanje prometa za čak šest puta u odnosu na razdoblje prije pandemije, ako promatramo neživotna osiguranja“, kaže Grgić i dodaje kako je tržište životnih osiguranja, zbog pandemije i niske tržišne kamatne stope, u prvih devet mjeseci ove godine manje za 15,37 posto uspoređujući s istim razdobljem prošle godine.

Aktualna pandemija značajno je pridonijela padu premije osiguranja u ovoj godini s obzirom da su građani uslijed neizvjesnog gospodarskog okruženja promijenili svoj obrazac ponašanja u pogledu štednje te u većem omjeru privremeno se okrenuli štednji po viđenju preko bankovnih računa bez obzira na izrazito nisku garantiranu kamatnu stopu. Osim toga, pojašnjava Grgić, kada se promatraju tržišta životnih osiguranja u Europi i šire, vidljivo je kako potražnja za životnim osiguranjem značajno ovisi o kretanju BDP-a po glavi stanovnika, odnosno o gospodarskoj razvijenosti tržišta. Gospodarska je razvijenost naime glavna determinanta razvoja tržišta životnih osiguranja, ali značajan utjecaj imaju i financijska pismenost, odnosno kombinacija određenih znanja, vještina i stavova koja zajedno s adekvatnom informiranosti doprinosi donošenju primjerenih odluka vezanih uz financije.

Što se tiče stambene štednje u Hrvatskoj, **član Uprave Wüstenrot stambena štedionice Ivan Ostojić** kaže kako se stambena štednja po svojim karakteristikama potpuno približila standardnim klasičnim oblicima štednje s obzirom na to da je kompletna EU, a dobrim dijelom i ostatak svijeta, u relativno dugotrajnom razdoblju niskih kamatnih stopa.

„Mi u Wüstenrotu ove godine bilježimo rekordnu produkciju novih stambenih kredita i tijekom prvih 9 mjeseci ove godine isplatili smo oko 270 milijuna kuna i planiramo godinu završiti na oko 350 milijuna kuna novih stambenih kredita. Činjenica je da su potrošači danas sve educiraniji i financijski pismeniji što stambenim štedionicama svakako ide u prilog i na čemu i mi intenzivno radimo“, pojanio je Ostojić i dodao kako su stambene štedionice market makeri kada su u pitanju dugoročni stambeni krediti s fiksnim kamatnim stopama.

Ostojić smatra i kako je ulaganje u stambeni prostor oduvijek bilo jedno od omiljenih ulaganja građana tako da vjeruje u sjajnu perspektivu za stambene štedionice.



VRSTE ŽIVOTNIH OSIGURANJA SA ŠTEDNO-INVESTICIJSKOM KOMPONENTOM U RH

Osiguranje za slučaj smrti i doživljenja, osiguranje za slučaj doživljenja, rentna osiguranja te životno i rentno osiguranje kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja.



BUDUĆNOST STAMBENIH ŠTEDIONICA

Trendovi idu u smjeru u kojem će kreditne institucije (banke, stambene štedionice, štedne banke) biti tvornice financijskih proizvoda, a distribucija tih proizvoda obavljat će se izvan kreditnih institucija u eksternim prodajnim kanalima - digitalni kanali, kreditni posrednici, mobilni bankari i dr. Sve veći naglasak bit će i na specijalizaciji za točno određene financijske usluge i proizvode.

Važnost štednje naglašava i **docentica Katedre za financije na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, Dajana Barbić**, i preporučuje štednju u visoko likvidnom obliku. „Za fond štednje trebalo bi izdvajati minimalno 10% svog mjesečnog dohotka. Akumulacija štednje u takvom fondu za ‘crne dane’ trebala bi biti dostatna minimalno za pokriće tri do šest mjeseci uobičajene razine potrošnje, a poželjno je da u fondu imamo dovoljno sredstava za pokriće 24 mjeseci uobičajene potrošnje“, preporučuje Barbić i dodaje kako moramo sustavno raditi na financijskom obrazovanju mladih.

„Početak financijskog obrazovanja u okviru osnovnoškolskog obrazovnog sustava imperativ je današnjeg vremena i trend kojim se vode brojne razvijene zemlje svijeta. Uključivanje financijskog obrazovanja u formalni školski program prepoznato je kao jedan od najučinkovitijih načina povećanja financijskih sposobnosti odraslih osoba“, pojašnjava Barbić.

Dodaje kako su roditelji za djecu najvažniji izvor svih informacija i prva instanca obrazovanja jer uče promatranjem i usvajaju navike svojih roditelja. Isto se odnosi i na financijske navike. Međutim, roditelji često nisu sami dovoljno financijski pismeni da bi mogli svojoj djeci pružiti kvalitetno financijsko obrazovanje. „Tako će djeca roditelja koji imaju loše financijske navike, češće i sama imati financijskih problema u odraslom životu. Formalno financijsko obrazovanje koje dolaze iz stručnog i kompetentnog izvora u tom kontekstu je iznimno važno, jer ono ima moć poništiti potencijalno loš utjecaj roditeljskih navika i zamijeniti ga uspješnijim financijskim navikama“, rekla je Barbić.

Upravo su mladi jedan od glavnih fokusa projekta povećanja financijske pismenosti koji HGK provodi u suradnji sa članicama i drugim partnerima od 2015. godine kada je Vlada RH donijela Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2015. do 2020. godine.

„Kroz naše edukativno-informativne aktivnosti, koje su usmjerene podizanju financijskih znanja hrvatskih građana, posebice mladih, diljem Hrvatske prošlo je više od 4.000 učenika, studenata i profesora srednjih škola i fakulteta u 15 gradova. Pored održanih edukacija i drugih događanja, izdali smo i nekoliko brošura te ostalih prigodnih materijala na temu financijske pismenosti. Odlično surađujemo s našim članicama; investicijskim i mirovinskim fondovima, bankama, društvima za osiguranje, institucijama tržišta kapitala i s drugim institucijama, a sve to pridonosi podizanju financijskih znanja naših građana i poduzetnika, što potvrđuju i rezultati istraživanja koje je krajem 2019. godine provela Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD)“, istaknuo je **potpredsjednik HGK Zaher**.

Prema spomenutom istraživanju, prosječna ocjena financijske pismenosti građana Hrvatske iznosi 12,3 od ukupno 21 boda, u odnosu na 11,7 bodova iz 2015. Time smo se približili prosječnoj ocjeni financijske pismenosti G20 zemalja iz 2017. koja je iznosila 12,7 bodova i nalazimo se iznad prosjeka (12 bodova) svih zemalja uključenih u ovo istraživanje (Bugarska, Crna Gora, Gruzija, Moldavija, Sjeverna Makedonija i Rumunjska).

„Rezultati su ohrabrujući ali ukazuju da ima još dosta prostora za unaprjeđenje financijske pismenosti u Hrvatskoj. U tijeku je izrada Nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti za razdoblje od 2021. do 2026. godine kroz koji očekujemo još bolje rezultate od dosadašnjih“, poručio je Zaher.



DJECA I ŠTEDNJA

Istraživanja pokazuju da djeca prve odluke o kupnji donose već u dobi od 6 do 8 godina. Već sa 6 godina sposobna su prepoznati štednju kao društveno poželjno ponašanje, a oko 12. godine počinju razvijati stvarnu sposobnost štednje. Djeca koja počnu štedjeti od malih nogu, vrlo će vjerojatno nastaviti štedjeti i kao odrasle osobe.

Eva Horvat, članica Uprave Raiffeisen društva za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, smatra ipak kako građani još uvijek ne znaju dovoljno o mirovinskom sustavu i ne upravljaju aktivno svojom mirovinskom štednjom. „Čak više od 95% građana prilikom početka rada ne odabire svoj mirovinski fond, nego se prepuštaju preraspodjeli u jedan od četiri mirovinska fonda kategorije A, a ranije provedena istraživanja pokazala su kako većina građana ne zna u kojem obveznom mirovinskom fondu štedi, koliko ima na računu niti koja ima prava.

U 3. mirovinskom stupu štedi samo oko 380 tisuća hrvatskih građana. No, pozitivno je što ova vrsta štednje ipak postaje sve aktualnija među štedišama i to upravo zbog niza prednosti koje donosi. „U uvjetima niskih kamatnih stopa na oročene depozite, prosječni prinosi dobrovoljnih mirovinskih fondova predstavljaju atraktivnu štednju za svakog pojedinca. Također, građani su svjesni koliko iznose prosječne mirovine u RH, i imaju potrebu povećati vlastitu sigurnost u trećem životnom dobu i osigurati si bolji život. Također, porezna olakšica za poslodavca koji uplaćuje mirovinsku štednju za svoje djelatnike predstavlja mogućnost nagrađivanja i zadržavanja kvalitetnih radnika u poduzeću, što je u današnje vrijeme čestih ekonomskih migracija kvalitetnih ljudi, od presudne važnosti“, rekla je Horvat.

Horvat pojašnjava kako je ova vrsta štednje primjerena svakome, pa čak i djeci iz razloga što je komponenta vremena vrlo značajna. Naime, malim uplatama na dugi rok ostvaruje se veći povrat na ulaganje. S druge strane, prosječna dob novog štediša u dobrovoljnom mirovinskom fondu je 40 godina i tada otprilike većina građana kreće razmišljati o mirovini. „Nije kasno ni tada početi štedjeti. Pretpostavimo da osoba s 40 godina starosti ima ispred sebe još barem 20 godina do redovne mirovine. Štednja na 20 godina, uz optimalnu uplatu od 5000 kuna godišnje može lijepo popraviti iznos buduće mirovine“, objasnila je Horvat.

Inače, štednja u 3. stupu potpuno je fleksibilna što znači da uplate nisu obavezne pa svi oni koji u nekom trenutku više ne mogu uplaćivati koliko su planirali ili moraju stati sa štednjom, mogu to i učiniti. Na ovu vrstu štednje dolaze poticaji koji iznose 15% od sveukupno uplaćenih sredstava, do maksimalno 750 kuna godišnje. Tako optimalna štednja za mirovinu u trećem stupu iznosi 5000 kuna godišnje, ili oko 400 kuna mjesečno. Tada na uplaćena sredstva, korisnik dobiva i 750 kuna poticaja, a na sve ostvaruje i prinos fonda.



DRŽAVNI POTICAJI

Osim 15% državnih poticajnih sredstava koji su vrlo značajni doprinos štednji, država potiče štednju u 3. stupu i preko poslodavaca. Svaki poslodavac koji to želi može uplaćivati doprinose u 3. stup svojim zaposlenicima i pritom koristiti poreznu olakšicu.